

ПОЗИЦІЯ ІЗРАЇЛЮ ЩОДО ШИРОКОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНУ

М. Замікула, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Досліджено позицію Держави Ізраїль стосовно повномасштабної війни РФ проти України. Визначено фактори, які обґрунтовують стриману реакцію Ізраїлю на російську агресію. Схарактеризовано позицію ізраїльської політичної еліти й суспільства стосовно цієї проблеми та допомогу, яку Ізраїль надав Україні.

Висновки

1. Ізраїль демонструє стриману реакцію на події російсько-української війни. Він долучається до формального осуду Росії на міжнародних майданчиках у рамках структур ООН, але переважно утримується від жорсткої критики політики режиму В. Путіна.

2. Позицію Ізраїлю обґрунтовано національними інтересами, насамперед небажанням іти на конфронтацію з РФ – цю державу ізраїльська влада вважає впливовим гравцем на Близькому Сході, якого треба брати до уваги в контексті протистояння з Іраном. Наявність деяких претензій до України (стосовно питань історичної пам'яті та розбіжностей у поглядах на певні міжнародні питання) не має суттєвого впливу на оцінку Ізраїлем російсько-української війни.

3. Практичну допомогу Україні Ізраїль обмежує переважно гуманітарним виміром – він не готовий відкрито надавати Україні військову підтримку, зважаючи на російський фактор. Водночас треба раціонально оцінювати обмеженість можливостей ізраїльського оборонно-промислового комплексу.

4. Ізраїль займає прагматичну позицію на міжнародній арені. Україні не варто мати завищених очікувань стосовно ізраїльської підтримки, яка, проте, і сьогодні є досить вагомою (коли брати до уваги обмеження, що їх накладають національні інтереси Ізраїлю та актуальні загрози його безпеці). Натомість публічна критика поміркованої політики Ізраїлю з боку українських посадовців може відвернути від України ізраїльське суспільство, яке на цьому етапі є проукраїнським.

Зовнішню політику та міжнародне позиціонування Ізраїлю підпорядковано першочерговій меті – збереженню незалежності та захисту безпеки держави як притулку для єврейського народу.

Ізраїль змушений існувати в умовах постійної загрози, тому на ізраїльське суспільство й політичну еліту ескалація міждержавного конфлікту та активні бойові дії в Україні не справляють такого самого шокового враження, як на європейські держави. Також актуальні безпекові загрози самому Ізраїлю відвертають увагу держави від інших проблем глобального середовища, які напряду йому не загрожують.

В Ізраїлі основним деструктивним елементом сучасної системи міжнародних відносин вважають Іран. Ізраїльтяни переконані, що фундаменталістський режим в Тегерані становить пряму загрозу існуванню Держави Ізраїль. Для них є неприйнятним употужнення іранських сил поблизу власних кордонів та збереження Іраном можливостей розробки ядерної зброї. Ізраїль не довіряє дипломатичним методам розв'язання іранської проблеми, наполягаючи на необхідності жорсткого обмеження потенціалу Ірану щодо експансії в регіоні.

Позиціонування щодо інших проблем міжнародного середовища Ізраїль розглядає через призму можливих наслідків для власної обороноздатності та рівня відносин з певними державами. Стосовно України офіційний Ізраїль традиційно займає стриману позицію.

Ключовою причиною обережної політики Ізраїлю є небажання йти на конфлікт з Росією. Російська Федерація традиційно підтримує ворогів Ізраїлю. Але той не готовий до конфронтації з РФ, оскільки не може силовими засобами завадити їй надавати підтримку Ірану, режиму Б. Асада в Сирії та угрупованню бойовиків, які загрожують безпеці ізраїльтян. Отже, Ізраїль робить ставку на дипломатичне врегулювання ситуації, а Російську Федерацію розглядає як договороспроможного гравця.

Така політика приносила плоди в минулому. Завдяки їй на початку 2010-х рр. вдалося відтермінувати продаж Ірану російських комплексів ППО С-300. І РФ все ще утримується від передачі Ірану комплексів С-400. Сьогодні головним інтересом для Ізраїлю так само є забезпечення свободи дії проти іранських сил у Сирії.

Росія де-факто займає нейтралітет стосовно ізраїльських операцій. Сумнівно, що російська ППО в Сирії зможе радикально змінити баланс сил для Ізраїлю, утім її подолання потребуватиме додаткових зусиль та створюватиме нові ризики для ізраїльських пілотів. З огляду на це, Ізраїль прагне зберегти російський нейтралітет дипломатичними засобами. За це він готовий утримуватися від зайвої критики російської агресивної політики на міжнародній арені.

Подеколи публічна позиція ізраїльської влади створює враження її проросійськості, та лише незначна частина ізраїльського політикуму виступає за поглиблення відносин з РФ з ідеологічних мотивів (як-от лідер правої партії «Наш дім Ізраїль» Авігдор Ліberman). Більшість політиків, визначаючи ставлення до РФ, виходять з наведеного розуміння оцінки безпекових інтересів або ж актуальної політичної кон'юнктури.

Приміром, високий рівень відносин з В. Путіним публічно демонстрував колишній прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньягу. Але для нього це було насамперед елементом власної електоральної кампанії в умовах тривалої парламентської кризи 2019 – 2022 рр. Користуючись із контактів з Путіним, Нетаньягу прагнув довести свою вагу на міжнародній арені та визнання цього з боку лідерів провідних держав світу. Такі кроки не є свідченням проросійських поглядів лідера партії «Лікуд». Серед нинішньої правлячої коаліції (а вона об'єднує дуже різні за поглядами політичні сили) найгостріші заяви в бік РФ робить міністр закордонних справ Яір Лapid (лідер партії «Єш АТід»). Прем'єр-міністр Нафталі Бенет (лідер партії «Єврейський дім») займав обережнішу позицію, зберігаючи таким чином за собою посередницький потенціал для розв'язання російсько-українського конфлікту¹.

Ізраїль підтримав резолюції Генеральної Асамблеї ООН щодо засудження російського вторгнення (2 березня 2022 р.), про гуманітарні наслідки агресії проти України (24 березня 2022 р.) та щодо виключення РФ з Ради ООН з прав людини (7 квітня 2022 р.).

В умовах активної фази конфлікту основним завданням для Ізраїлю є безпека єврейського населення України. Тому ізраїльтяни зосереджуються на гуманітарних аспектах надання Україні допомоги. Окрім спрямування відповідних вантажів, на території Львівської області України з кінця березня до кінця травня працював ізраїльський польовий шпиталь. Також Ізраїль приймає біженців з України (зокрема виділив квоту на людей, які не мають ізраїльських родичів).

Водночас Ізраїль утримується від офіційної підтримки України шляхом надання військової допомоги. Відомі постачання обмежено захисним спорядженням для української армії. Ізраїльська влада виступає проти передавання Україні сучасного озброєння ізраїльського виробництва.

Окрім небажання провокувати конфлікт з РФ, у деяких випадках такий підхід обґрунтовано об'єктивною неможливістю Ізраїлю задовольнити завищені очікування щодо його військової продукції та виробничого потенціалу. Ізраїль у принципі не має комплексів ПРО «Залізний купол», які міг би спрямувати на експорт найближчим

¹ Israel's Lapid Accuses Russia of War Crimes in Bucha as Bennett Avoids Casting Blame. *Haaretz*. 05.04.2022. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-04-05/ty-article/.premium/lapid-accuses-russia-of-war-crimes-in-bucha-as-bennett-avoids-casting-blame/00000180-5ba8-d718-afd9-dfbc8f830000>

часом. До того ж система не цілком пристосована до умов бойових дій високої інтенсивності, які відбуваються на території України.

Разом з тим представники міністерства оборони Ізраїлю беруть участь у роботі Консультативної групи з питань оборони України (зустрічі на авіабазі «Рамштайн» у Німеччині). Тут позиція Ізраїлю відповідає його статусу союзника США та обґрунтована необхідністю адвокації власних інтересів на Заході, зокрема підтримки міжнародною спільнотою його кроків щодо блокування ядерної угоди з Іраном. Виконати це завдання складно через поширення в Європі критичної думки щодо політики Ізраїлю стосовно палестинської проблеми. Нейтралітет щодо російсько-української війни також може додатково погіршити імідж Ізраїлю на Заході. Отже, в інтересах Ізраїлю демонструвати солідарність з євроатлантичною спільнотою та за можливості (певно, уникаючи надмірної публічної уваги) долучатися до коаліційних зусиль з надання допомоги Україні.

Переважає більшість населення Ізраїлю підтримує Україну в російсько-українській війні. Згідно з проведеним на початку березня 2022 р. опитуванням, це 76 % ізраїльтян. Такі дані мають підтвердження – публічні заходи на підтримку України на ізраїльській території, а також волонтерська допомога ЗСУ з боку громадян Ізраїлю. Та лише близько третини респондентів виступали проти політики нейтралітету, якої дотримувався ізраїльський уряд, а понад половина опитуваних підтримували її². Це доводить, що нинішню політику в цілому позитивно сприймає місцевий електорат.

² A majority of Israelis support Ukraine in the war with Russia – survey. *The Jerusalem Post*. 05.03.2022. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/article-699374>